

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O‘RTA MAXSUS
TA‘LIM VAZIRLIGI**

**AJINIYOZ NOMIDAGI NUKUS DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNI MASAFODAN O‘QITISH
KAFEDRASI**

**UZLUKSIZ TA‘LIM TIZIMIDA MASOFADAN
O‘QITISHNING INTEGRATSIYASI**

II Xalqaro ilmiy-nazariy anjuman

TOSHKENT – 2022

durisligına umtılıw kóbirek jeti jaslı balalarǵa say bolıp tabıladı. Olar grammatikalıq sırtqı kórinisler ústinde zawıq penen shuǵıllanadı, atap aytqanda mine sol sóz benen shınıǵıwlar keleshekte grammatikalıq tárepten durıs kórsetilgen sóylew ushın tiykar jaratadı.

Solay etip sózlikti rawajlandırıw, sóylewdiń dawıs mádeniyatın tárbiyalaw, grammatikalıq tárepten durisligın qalıplestiriw, sóz dúzilisin durıs dúziw usılların ózlestiriw menen tıǵız baylanıslı bolıp tabıladı. Hár qıylı funkciyalardı orınlaw menen dialoglı baylanıs negizinde rawajlanǵan sóylewdiń barlıq tárepleri til biliminiń qalıplesiwine tikkeley baylanıslı boladı hám olar onıń ushın balanıń úlkenler menen arnawlı bir formadaǵı baylanısına ǵana emes, al sırtqı álem hám basqa adamdı biliwge hám onıń dúzilisi hám iskerligin ańlap jetiwge qaratılǵan baylanısqa zárúr boladı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. D.R. Babayeva Nutq o‘stirish nazariyasi va metodikasi. Darslik. TDPU. 2018.
2. Jumashewa G.X. Teoretiko-metodicheskie osnovi formirovaniya navikov obsheniya na karakalpakskom yazike - T. «Fan», 2007.
3. Jumashewa G.X. Balalarǵa qaraqalpaq tilin úyretiwde didaktikalıq oýınlardan paydalanıw. - Nókis. «Bilim», 1997.

UGLEVODLAR TEMASÍN OQÍTÍWDA NOSTANDART TESTLERDEN PAYDALANÍW

*Zaripbayev K.Sh. – magistrant, NMPI,
Djumanova Z. – QMU docent, Nókis, Ózbekstan*

Búgingi kúnde tálim mazmunın ózgartirip, onı dúnya tálim standartlarına muwapıqlastırıp aldınıǵı pedagogikalıq texnologiyalarda qollanıwǵa itibar berilmekte. Óz nábwetinde bul oqıtıwshılar tárepinen zamanagóy tálim texnologiyaların tálim ámeliyatında aktiv qollanıwı, rawajlanǵan shet el tálimi ámeliyatında qollanılatuǵın zamanagóy texnologiyalardan xabardar bolıwı ushın birinshi gezekte joybardı jaratıw, studentler xızmetin diagnozlaw, pedagogikalıq processti shólkemlestiriw hám onıń nátiyjeli ótiwin támiyinlew, sonday-aq studentler xızmetin qadaǵalaw sıyaqlı shártler tiykarında támiyinlenedi.

Bunday máselelerdi sheshiwde Respublikamızda anıq nátiyjeli máseleler ámelge asırılmaqta. Atap aytatúğın bolsaq, 2020-jıl 12-avgust “Ximiya hám biologiya jónelislerinde úzliksiz tálim sıpatın hám ilimpán nátiyjeliligin asırıw sharaları haqqında”ğı Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń PQ-4805-sanlı qararına tiykarlanıp ximiya hám biologiya pánleri boyınsha tereńirek oqıtıw jańa islep shıǵarıw karxanaların payda etiw, farmacevtika, neft-gaz, azıq-awqat sanaat tarmaqların tez pát penen rawajlanıwına sebep bolatúğın, hám de onıń tiykarında xalqımız turmıs shárayatın asırıwǵa tiykar jaratıp beredi.

Talabalarda ximiya pánin tereńirek ózlestiriwi nátiyjesinde tańlağan kásibine bolğan qızıǵıwshılıǵın hám mehirin arttırıwǵa erisiwdiń nátiyjeli jolı tálim processinde zamanagóy texnologiyalardan paydalanıw esaplanadı. «Zamanagóy texnologiyalardıń abzallığı sonda, ol tálim processin bir pútinlikte kórip, tálim maqseti, onıń mazmunı, bilim beriw usılları hám quralları hámde tálim alıwshı hám tálim beriwshilerdi komplekske keltirip, tálim basqıshların joybarlastırıp, tálim processin qadaǵalaw hám tálim nátiyjelerin bahalaw sıyaqlı bólimlerin óz ara baylanıstırıp, onıń joybarın islep shıǵıwdan ibarat» [1].

Oqıtıwshı sabaq processinde tálim texnologiyasınıń tiykarǵı processlerin shólkemlestiriwi kerek. Oqıw processin shólkemlestiriwde qadaǵalaw tapsırmaların islep shıǵıw, oqıtıw maqsetlerin anıqlaw menen óz ara baylanısqa halda ámelge asırıladı. Bunıń ushın sabaq processin shólkemlestiriw, tálim beriwshi tárepinen talabalardıń qızıǵıwshılıǵın arttırıp, olardı marapatlay biliwi, oqıw materialın mayda bóleklerge bólip, olardıń mazmunın ashıp beriwde nostandart test tapsırmalarınan paydalanıw jaqsı nátiyje beredi [2-3].

Biz temanı oqıtıwǵa tiyisli bir neshe test úlgilerin keltiremiz:

1-tapsırma. Tórende berilgen kestege tiykarlanıp, ajratılğan waqt aralıǵında tuwrı juwaplardı tabıń hám kesteni toltırın.

Bul keste boyınsha talabalar uglevodlar, olardıń túrleri hám qaysı klass wákiline tiyisli ekenligin formula boyınsha juwap jazadı. Kesteni toltırıp bolğan soń, onı haqıyqıy keste menen salıstıradı hám ózleri toltırılğan kestedegi qáteliklerdi túsindirip beredi.

2-tapsırma. Tórende berilgen kestege tiykarlanıp, uglevodlardıń ximiyalıq qásiyetlerine tiyisli reaksiyalar jazılıp, ol qaysı uglevodorod wákiline tiyisli ekenligi tabılardı.

Berilgen keste tiykarında isleń

1	$ \begin{array}{ccccccc} & \text{H} & \text{H} & \text{H} & \text{OH} & \text{H} & \\ & & & & & & \\ \text{H} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & =\text{O} \\ & & & & & & \backslash \\ & \text{OH} & \text{OH} & \text{OH} & \text{H} & \text{OH} & \text{H} \end{array} $	$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$	D-mannoza
2	$ \begin{array}{ccccccc} & \text{H} & \text{H} & \text{H} & \text{OH} & & \text{H} \\ & & & & & & \\ \text{H} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{H} \\ & & & & & & \\ & \text{OH} & \text{OH} & \text{OH} & \text{H} & \text{O} & \text{OH} \end{array} $	$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$	Saxaroza
3	$ \begin{array}{ccccccc} & \text{H} & \text{H} & \text{OH} & \text{OH} & & \\ & & & & & & \\ \text{CH}_2\text{OH} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & =\text{O} & \\ & & & & & \backslash & \\ & \text{OH} & \text{OH} & \text{H} & \text{H} & \text{H} & \end{array} $	$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$	Glyukoza
4	$ \begin{array}{ccccccc} & \text{OH} & \text{OH} & \text{H} & & & \\ & & & & & & \\ \text{CH}_2\text{OH} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & -\text{C} & =\text{O} & \\ & & & & & \backslash & \\ & \text{H} & \text{H} & \text{OH} & & \text{H} & \end{array} $	$\text{C}_5\text{H}_{10}\text{O}_5$	Cellyuloza
5		$\text{C}_{12}\text{H}_{22}\text{O}_{11}$	Fruktoza
6	$ \left[\begin{array}{c} \text{OH} \\ \\ (\text{C}_6\text{H}_7\text{O}_2) \\ \\ \text{OH} \\ \\ \text{OH} \end{array} \right]_n $	$(\text{C}_5\text{H}_{10}\text{O}_5)_n$	D-riboza

№	Ximiyalıq reakciyalar	№	Uglevodlar
1	$\text{C}_{12}\text{H}_{22}\text{O}_{11} + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$	1	$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6 + \text{O}_2 \uparrow$
2	$6\text{H}-\text{C} \begin{array}{l} \text{O} \\ // \\ \text{H} \end{array} \xrightarrow{\text{Ca}(\text{OH})_2}$	2	$\text{CH}_2\text{OH}-(\text{CHOH})_4-\text{COOH} + 2\text{Ag} \downarrow$
3	$\text{CH}_2\text{OH}-(\text{CHOH})_4-\text{CHO} + \text{Ag}_2\text{O} \rightarrow$	3	$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$
4	$\text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O} \rightarrow$	4	$\text{C}_6\text{H}_{12}\text{O}_6$ $\alpha\text{-D-glukoza}$

Demek, test ótilgen temaniń tiykarǵı mazmunın óz ishine alıwı múmkin hám qısqa waqıt ishinde oqıw temalarınıń talabalar ózlestiriliwin hám olardıń bilimin bahalaw imkanın beredi.

Juwmaqlap aytqanda, tálim processinde zamanagóy usıllardan paydalanıw talabalardı erkin izleniwge shaqıradı. Sonday-aq, hár bir shólkemlestirilgen sabaqta oqıtıwshı tema mazmunına baylanıslı halda talabalardı kásipke baǵdarlaw hám sol kásiplerdi iyelewi ushın qanday bilimlerde iye bolıwı kerekligin aytıwı lazım.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Толипов Ў., Усмонбоева М. Педагогик технологияларнинг татбиқий асослари. – Т.: «Фан», 2006.
2. Rahmatullayev.N., Omonov.H., Mirkomilov.Sh., Kimyo o‘qitish metodikasi. T., Iqtisod-Moliya nashriyoti. 2013.
3. Xatamova. M.S. Kimyo fanini o‘qitishda zamonaviy texnologiyalar. Navoiy: 2020.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДОВ ОБЪЯСНЕНИЯ В ОБУЧЕНИИ ДОШКОЛЬНИКОВ БЕЗОПАСНОСТИ

Коцанов К.М. – к.ф.н., профессор, Шамуратова Х.К. – стажёр-преподаватель, НГПИ, Нукус, Узбекистан

Резюме: В статье речь идет о необходимости обучения детей в дошкольных образовательных учреждениях азбуке безопасности, потому что подавляющее большинство людей, именно в дошкольном возрасте, получили и получают увечья, ранения, порезы, сломанные ноги и руки, лишаются зрения, становятся инвалидами в дошкольном возрасте.

Резюме: Мақолада мактабгача ёшдаги болаларни хавфсизлик алифбосига ўргатиш ҳақида гап юритилади. Чунки, кўпчилик одамлар мактабгача ёшларида ҳар хил камчиликларини, жароқатларини олади, кулларини, оёқларинисиндиради, кўриш қобилиётини юқотади, ногирон ҳолатига тушади.

Resume: This article deals with the necessity of teaching children to the alphabet of safety, because the overwhelming majority of people are injured, cuts, dislocations, broken legs and arms, blindness and other disabilities at preschool age in preschool educational institutions and at home.

Erimbetova P.R., Berdanova H.T. Mektepke shekemgi úlken topar balalardıń ana tilinde sóylewin rawajlandırıw.....	312
<u>Zaripbayev K.Sh., Djumanova Z. Uglevodlar temasin oqıtıwda nostandart testlerden paydalanıw.....</u>	315
Кощанов К.М, Шамуратова Х.К. Использование методов объяснения в обучении дошкольников безопасности.....	318
Утеулиева М.И. Нутқий компетенцияни ривожлантирувчи ўқув топшириқларини такомиллаштириш педагогик муаммо сифатида.....	321
Халмуратов М.Т. Модулли ўқитишнинг компетентлик ёндашув доирасидаги моҳияти.....	325
Kojalepesova P. Boshlang‘ich sinflarda o‘quv lug‘atlaridan foydalanishning ilmiy metodik zaruratları.....	328
Кощанов Ш.Ж. Об использовании национальных игр в детских дошкольных учреждениях.....	331
Saparbayeva G. MSHBSH tárbiyashisınıń sociyallıq sıpatlaması hám ilimiy úyrengenliginiń pedagogikalıq tiykarları.....	333
Djoldasova Yu.B. Effective techniques in teaching English for pre-school children.....	337
Ibragimova M.X. Didaktik vositalar ta’lim samaradorligini oshirish omili sifatida.....	341
Latipova X.A. Motivatsiyaning shaxs rivojlanishiga ta’siri.....	346
Orazimbetov Sh.A. Motivation for learning a foreign language by developing reading skills.....	349
Atabaeva D.A, Saparbaeva G. Mektepke shekemgi bilimlendiriw tárbiyalanıwshılarınıń dóretiwshilik iskerligin rawajlandırıw.....	352
Bisenbaeva A.Q. Bolajaq tárbiyashılarda sóylew mádeniyatın qáliplestiriw.....	355
Oraqbaev Z. Muğallimniń oqıwshılar menen tárbiyalıq qarım-qatnas alıp barıwdağı ózine tánlikleri.....	357